

MINYONES I ALTRES DOMÈSTICS A VALLS

(primera meitat del segle XIX)

Josep M. Grau i Pujol

Paraules clau: servei domèstic, treball femení, migracions, Valls, 1844.

Resum: Estudi de les persones que treballaven en el servei domèstic a Valls segons el padró municipal d'habitants de 1844, en especial les minyones i els criats. La majoria eren joves i solteres, procedents sobretot de l'Alt Camp i la Conca de Barberà. A canvi del seu treball rebien habitació, manutenció i un petit salari per part de les famílies que les contractaven, les quals formaven part de les classes benestants locals (hisendats i professionals).

Abstract: A study of the people who worked in domestic service in Valls according to the town's register in 1844, especially maids and servants. Most of them were young men and women, primarily from the Alt Camp and Conca de Barberà regions. In exchange for their work, they were given a room, board and a small salary by the families who hired them, which were part of the local upper-class (landowners and professionals).

La intenció d'aquest article és la de quantificar i conèixer les minyones que apareixen en el padró d'habitants de Valls de l'any 1844 i comentar el seu origen geogràfic, l'edat i les cases on servien. Per valorar el seu pes en la resta del col·lectiu domèstic també hem buidat les dades referents a criats, aprenents, fadrins i mossos; finalment, per complementar la informació sobre el treball femení aportem altres ocupacions laborals femenines.

Els resultats esperem que possibilitin noves investigacions, sigui contrastant amb altres fonts documentals contemporànies (llibres sacramentals, cadastres, correspondència, etc.) o simplement esdevingui un material de comparació històrica per establir paral·lelismes o diferències amb altres territoris.

Assumpció Coll Álvarez, nena, i la seva dida. Valls 1912. Les dides, a diferència de les minyones, eren casades i la seva funció principal era la d'al·leitar els fills d'altri. (Foto Pere Pallejà, Arxiu Municipal de Valls)

El padró municipal de 184 havia estat objecte de la nostra atenció per conèixer el volum d'immigració de conquencs¹ i alcoverencs² a la capital de l'Alt Camp.

La historiografia sobre les minyones és diversa i se circumscriu especialment a les ciutats,³ tot i que darrerament trobem estudis en l'àmbit rural.⁴

¹“Emigració de la Conca de Barberà a la ciutat de Valls en el marc de la Primera Guerra Carlina”, *Aplec de Treballs* (Montblanc), 25 (2007). Pàg. 115-154.

²“Migracions internes de l'Alt Camp en el segle XIX: d'Alcover a Valls”, *Butlletí. Centre d'Estudis Alcoverencs* (Alcover), 114 (2007). Pàg. 8-12.

³ Carmen Sarasúa ha estudiat el cas de Madrid a *Criados, nodrizas y amos. El servicio doméstico en la formación del mercado de trabajo madrileño, 1758-1868*, Madrid, 1994. L'autora adjunta una àmplia bibliografia d'articles i llibres internacionals. Per Galícia disposem dels treballs d'Isidro Gubert García i Jesús Mirás Araujo, del darrer, “Una aproximación al peso del servicio doméstico femenino en la ciudad de a Coruña entre 1900 y 1960”, *Revista Història Moderna i Contemporània* (Barcelona), 1 (2003). Pàg. 21-33. Per Navarra hi ha un treball sobre Pamplona de Maria Victoria Cía. García.

⁴ Pere Roca Fabregat s'ha dedicat al Vallès Occidental, “¿Quién trabajaba en las masías? Criados y criadas en la agricultura catalana”, *Historia Agraria* (Múrcia), 35 (2005). Pàg. 49-92.

Família de Josep Coll de Romero i la seva esposa, Dolors Àlvarez, a la sala del castell de l'arquebisbe de Valls amb la seva filla Assumpció Coll Àlvarez. Valls 1920 (Foto Pere Català Pic, Arxiu Municipal de Valls).

Les característiques generals sobre les noies que anaven a servir és que generalment es tractava d'una emigració individual. En alguns casos hi pot haver germanes que marxaven plegades, la iniciativa de la sortida de la llar, la solien prendre normalment els pares o familiars, ajudats per convilatans o parents que residien en la ciutat o hi mantenien relacions econòmiques o socials com, per exemple, traguers, comerciants o també eclesiàstics que facilitaven els contactes amb els demandants. Les feines que desenvolupaven les criades eren diverses: des del transport de l'aigua, llenya i carbó, la neteja de la casa i de la roba; fins a planxar, emmidonar i cosir, cuinar i tenir cura dels nens, malalts i vells. Per als amos, disposar de servei domèstic era també un senyal d'ostentació social.

El fet d'anar a servir era una de les sortides laborals habituals per les dones solteres, ja que tenien assegurat sostre, menjar, vestit i calçat, esdevenia un refugi contra la pobresa i, a la vegada, alliberava a les llars d'origen una càrrega per alimentar, sobretot en famílies nombroses de jornalers o petits propietaris. Les minyones provenien generalment de l'entorn rural més immediat, a curta distància i l'estada solia ser temporal, canviaven sovint de casa, les remuneracions solien ser en espècie i en diner, les darreres en forma de gratificacions per festes assenyalades (Nadal o època de collites) sense oblidar les deixes testamentàries. Amb el casament es deixava la feina. En la vessant masculina, els nois es formaven en un ofici (aprenents), però les fonts censals o padronals no aporten gaires dades sobre els mecanismes d'integració laboral.

Segons el padró de 1844 a Valls hi habitaven més d'un centenar de minyones, però és possible que el nombre fos superior per deficiència de la font, la qual tampoc no aporta informació sobre la seva alfabetització, i en la major part dels casos, ni sobre els anys de residència. Un 65% provenen del mateix Camp de Tarragona, destaca Valls (amb prop de la meitat de la comarca natural del Camp), un centre de serveis administratius (jutjat, notaris, advocats i causídics), religiosos (convents i comunitat de preveres), sanitaris (hospital, metges, cirurgians, farmacèutics i manescals), comercials (a l'engròs i a la menuda, tant de productes agrícoles com elaborats) i industrials (fàbriques de teixits, d'aiguarent i paper, molins de farina, tintorereries, adoberies i petit artesanat); la qual cosa afavoria ensem el sector del transport (traguers, carreters, hostals i tavernes). L'àrea de mercat de Valls que inclou les poblacions més immediates, corresponents al que avui coneixem com l'Alt Camp, proporcionava un 55% de criades del Camp de Tarragona, segueix la Conca de Barberà amb prop d'un 28% del total, on sobresurten les viles de Sarral i Conesa, de fàcil comunicació a través del coll de Cabra. El pes demogràfic de Valls superava amb escreix al de Montblanc, cap de partit judicial de la Conca. A major distància trobem l'Urgell adscrit a l'Arquebisbat de Tarragona, el Penedès i la Segarra, comarques amb les que Valls mantenia relacions comercials, sigui per la compravenda d'aiguarent, cereals o pesca salada. De fora del regne d'Espanya, tan sols apareix Maria Anna Faig, a casa de l'hisendat Fidel de Moragues, nascuda al Rosselló (Catalunya del Nord), de la qual l'historiador Enric Olivé Serret en fa esment en la seva monografia i sobre

ella aporta cartes personals amb la mestressa de la casa.⁵ A Valls l'any 1844 el 98% de les minyones són solteres, tan sols hi ha dues vídues, una de 39 anys a casa d'un forner i una altra de 31 anys a casa d'un hisendat.

Origen geogràfic de les minyones que treballen a Valls segons el padró municipal d'habitants (1844)

REGNE D'ESPANYA (102)

El Camp de Tarragona (67)

- Aiguamúrcia: 4
- Alcover: 4
- Alió: 3
- Bonastre: 1
- Bràfim: 1
- Cabra del Camp: 2
- Duesaigües: 1
- Figuerola del Camp: 1
- Nulles: 1
- El Pla de Santa Maria: 2
- El Pont d'Armentera: 3
- Puigpelat: 1
- Reus: 1
- El Rourell: 1
- La Secuita: 1
- Tarragona: 1
- Vallmoll: 1
- Valls: 30
- Fontscaldes: 2
- Picamoixons: 1
- Vilabella: 2
- Vila-rodona: 3

Conca de Barberà (28)

- Barberà de la Conca: 2

⁵ *Els Moragas, història íntima d'una família de notables (1750-1868). Privacitat i família en la crisi de l'Antic Règim a Catalunya*, Tarragona, 1998. Pàg. 283-292.

- Blancafort: 3
- Conesa: 4
- L'Espluga de Francolí: 1
- Forès: 1
- Montblanc: 2
- La Guàrdia dels Prats: 1
- Lilla: 1
- Rojals: 1
- Rocafort de Queralt: 1
- Sarra: 6
- Solivella: 3
- Vilaverd: 2

La Segarra (1)

- Talavera: 1

L'Urgell (3)

- Rocallaura: 1
- Vallbona de les Monges: 2

El Penedès (2)

- Sitges: 1
- Vilanova i la Geltrú: 1

No consta: 1

Estranger

- França: 1

Total: 103

Sobre l'edat de les serventes, cal dir que són joves, un 66% tenen entre 15 i 24 anys, i si allarguem la franja dels 14 als 29 suposen prop del 80%, la font no informa sobre l'edat d'arribada a Valls, que suposem que és inferior. Entre les de 12 i 15 anys, les vallenques són majoria, ja que tenir la família a prop era una garantia de protecció en cas de tenir problemes (enyorament), de forasteres d'aquest segment d'edat sols n'hi ha d'Agumúrcia, Lilla i Sarra.

Les més grans de quaranta anys es localitzen en cases d'hisendats o preveres, en el darrer cas actuant com a majordomes.

La intenció de moltes era la de poder estalviar per adquirir l'aixovar d'un futur casament, precisament per a les immigrants, la seva estada a la ciutat serà un motiu d'arrelament i integració, tot i que també es constata certa mobilitat de l'estada de les noies entre les famílies, en algun cas el secretari anota "absent" o les ratlla en el full del padró, el refrany popular fa esment de la seva temporalitat, "criada i gall, un

any". El mapa que dibuixen els pobles d'origen de les minyones és un clar indicador de l'àrea d'influència de Valls.

Edat de les minyones que resideixen a Valls el 1844

- 10-14: 5
- 15-19: 39
- 20-24: 29
- 25-29: 13
- 30-34: 5
- 35-39: 3
- 40-44: 1
- 45-49: 1
- 50-59: 0
- +60: 5
- No consta: 2
- Total: 103

Si comparem aquestes dades amb les que presenta Roser Puig sobre les minyones a Montblanc el 1889, constatem que segueixen tendències similars,⁶ ja que són solteres, joves i provenen de l'entorn pròxim (en el darrer cas de la mateixa Conca, les Garrigues i l'Urgell), si bé la clientela del sector secundari és molt menor.

La demanda de servei domèstic a Valls es concentra en el sector terciari, on sobresurten els hisendats, eclesiàstics i militars, alguns amb més d'una minyona, fins a tres (per exemple, casa Moragues). Alguns cognoms dels hisendats que contracten criades són representatius de les classes benestants vallenques del moment (Baldric, Coll, Ixart, Moragues, Vives, etc).

Les criades que són contractades per artesans suposem que ho eren a canvi de la manutenció i en algun taller es devien integrar en la producció com, per exemple, en el tèxtil o la pell, es tracta de la mateixa situació que en el comerç (botigues, cafeteries, forns de pa...).

Els professionals són un altre grup que acostumen a disposar de domèstiques, si ells o les seves esposes són nascudes a fora és possible que les busquin en el mateix lloc d'origen, tal com mostra un comerciant de Valls casat amb una dona de l'Espluga de Francolí, que té una minyona espluguina; hi ha casos que tant l'amo com el servei són immigrants.

⁶ PUIG TÀRRECH, Roser. "El servei domèstic femení al Montblanc del segle XIX", *El Foradot* (Montblanc), 18 (2003). Pàg. 12-15.

Distribució professional dels caps de casa on serveixen les minyones a Valls el 1844

SECTOR PRIMARI (4)

- Pagès: 4

SECTOR SECUNDARI (18)

Artesanat i indústria

- Argenter: 2
- Blanquer: 1
- Calderer: 1
- Corder: 1
- Cerer: 1
- Fabricant de teixits: 2
- Galoner: 1
- Modista: 1
- Mestre de cases: 1
- Moliner: 1
- Paraire: 1
- Semoler: 1
- Teixidor: 2
- Tintorer: 2

SECTOR TERCARI (86)

Comerç

- Adroguer: 2
- Cafeter: 1
- Comerciant: 6
- Confiter: 6
- Botiguer de teles: 5
- Botiguer de pesca salada: 2
- Forner: 3

Transport

- Traginer: 3

Professionals

- Advocat: 4
- Cirurgjà: 2
- Escrivà: 1

- Farmacèutic: 2
- Mestre de gramàtica: 1
- Metge: 1
- Notari: 3
- Ordinari: 2

Església

- Prevere: 7
- Religios-exclaustrat: 3

Exèrcit

- Militar: 4

Rendistes

Hisendat/propietari: 28

Total: 108 (El nombre és superior a causa que hi ha minyones que canvien de casa i en l'estadística hem inclòs les professions de les dues.)

Per tenir una visió general dels domèstics a Valls també hem buidat les dades corresponents als nois, si bé són defectives, si atenem el reduït nombre que apareixen anotats en el registre municipal. En primer lloc, hem cercat els aprenents que es formaven en l'artesanat o en altres professions, únicament n'hem localitzat set, amb edats compreses entre 13 i 16 anys, nascuts al Camp de Tarragona i comarques properes com la Conca de Barberà, el Penedès i l'Urgell, una àrea que coincideix amb l'origen de les minyones.

Origen dels aprenents a Valls segons el padró municipal d'habitants (1844)

EL CAMP DE TARRAGONA (4)

- Reus: 1
- La Riba: 1
- Valls: 2

LA CONCA DE BARBERÀ (1)

- Vimbodí: 1

EL PENEDÈS (1)

- El Vendrell: 1

L'URGELL (1)

- Tàrrega: 1

Total: 7

En la seva majoria els oficis escollits són de la menestralia (metall, pell i tèxtil), tret d'un cirurgià, tots viuen a la casa-taller del mestre i desconeixem l'edat d'arribada a Valls i les ocupacions dels pares.

Oficis on es formen els aprenents a Valls segons el padró municipal d'habitants (1844)

SECTOR SECUNDARI (6)

- Calderer: 1
- Esparter: 1
- Llauner: 1
- Sastre: 1
- Tintorer: 2

SECTOR TERCIARI (1)

- Cirurgià: 1

Total: 7

Si l'aprenent era el primer esgraó de la formació professional de l'època, el segon era el fadrinatge, entre els 20 i 27 anys, treballant a la casa d'un mestre amb condicions diferents a les de l'aprenent. La geografia dels set fadrins registrats, sobretot és de l'actual Alt Camp, la Conca de Barberà i el Penedès.

Origen dels fadrins a Valls segons el padró municipal d'habitants (1844)

EL CAMP DE TARRAGONA (4)

- Altafulla: 1
- Cabra del Camp: 1
- La Riba: 1
- Vila-rodona: 1

LA CONCA DE BARBERÀ (2)

- La Guàrdia dels Prats: 1
- Sarral: 1

EL PENEDÈS (1)

- La Bisbal del Penedès: 1

Total: 7

Les dedicacions dels fadrins es reparteixen entre el sector secundari (construcció, boteria i tèxtil) i terciari (cirurgians i mestres de primària), la finalitat dels fadrins era la d'assolir el grau de mestratge. La font estudiada els defineix així quan

no estan emparentats fadrí i mestre, per la qual cosa omet aquesta definició als que sí que ho estan com, per exemple, pare i fill o oncle i nebot.

Oficis on treballen els fadrins a Valls segons el padró municipal d'habitants (1844)

SECTOR SECUNDARI (4)

- Boter: 1
- Mestre de cases: 2
- Sastre: 1

SECTOR TERCARI (3)

- Cirurgià: 2
  - Mestre de minyons: 1
- Total: 7

Els criats i els mossos

Un altre equivalent masculí a les minyones era el criat; amb aquesta denominació sols apareixen tres joves: un del Pla de Santa Maria, a casa d'una vídua hisendada de Valls; un segon, al servei d'un pare del Pont d'Armentera i, finalment, un de Fullea, a casa d'un traginer nat a la mateixa localitat.

Una altra nomenclatura dels joves que treballaven i vivien a casa dels amos era la dels mossos, que tant es pot associar a l'agricultura com a la indústria, a canvi de la feina, rebien manutenció, vestit, calçat, habitació i un salari, aquest més elevat que el de les minyones.

Dedicació dels mossos a Valls segons el padró d'habitants de 1844

SECTOR PRIMARI (1)

Agricultura

- Pagès: 1

SECTOR SECUNDARI (6)

Indústria

- Molins de farina: 3
- Fàbriques de paper: 3

SECTOR TERCARI (2)

Administració

- Ajuntament: 1

Transport

- Carreter: 1

Total: 9

El pas del Francolí pel terme afavoria la presència de molins hidràulics, fossin de farina o de paper. La majoria dels mossos eren solters, només n'hem trobat un de casat, la majoria tenien entre 12 i 30 anys, procedien del Camp de Tarragona, on destaca Valls, amb 6 individus i testimonialment Alforja i Reus, amb dos mossos. Més allunyats geogràficament, un del Penedès i l'altre de Pla de Lleida. A diferència de les llibretes de compliment pasqual, els padrons municipals no són gaire fiables a l'hora de censar els mossos, però creiem que la mostra aportada és interessant per completar la visió general dels domèstics. Esmentem també els peons d'obra, però sols de passada, ja que vivien en casa pròpia o de lloguer, estaven casats i eren assalariats; en el padró de 1844 n'hi comptem dos.

Finalment, en relació amb el treball femení que registra el padró d'habitants hem elaborat un quadre per entendre el pes de les minyones, no hi hem inclòs les vídues sense ofici ni les hisendades.

La major part de les dones que apareixen amb ofici no són qualificades com, per exemple, les criades, i, en conseqüència, els seus salaris són baixos, altres ocupacions s'aconseguien a través del matrimoni, i en enviuar es continuava la del marit (revenida, hostalera, tavernera i vidriera), la instal·lació d'una fàbrica de filatures de cotó va permetre la inserció d'un petit grup de noies solteres, totes vingudes de Sarra. En el moment del casament l'ofici, de la dona desapareix dels documents i sols es pot intuir pel del marit.

Així, doncs, les solteres o vídues són les que únicament han deixat rastre escrit de les seves ocupacions en els padrons. Les més instruïdes sens dubte eren les religioses i les mestres, sense oblidar les dones que integraven les classes benestants.

Ocupacions laborals de la dona a Valls (1844)

SECTOR SECUNDARI (4)

Indústria

- Filadores de cotó: 3

- Modista: 1

SECTOR TERCIARI (122)

Església

- Religioses: 4

Servei domèstic

- Minyones: 103

Ensenyament

- Mestra de nenes: 2

Sanitat i higiene

- Llevadora: 3
- Rentadora: 1

Transport i comerç

- Hostalera: 1
- Tavernera: 3
- Revenedora: 4
- Vidriera: 1

Apèndix**I. Minyones que treballen a Valls segons el padró municipal d'habitants (1844)**

CATALUNYA

*El Camp de Tarragona***Aiguamúrcia**

- Josepa Sanahuja, s. 15 a., és a casa d'una vídua de Valls amb un fill galoner.
- Magdalena Sanahuja, s. 17 a., és a casa d'un pagès vallenc (Joan Nadal), casat amb una reusenca.

Josepa Ponnou, de les Pobles, s. 61 a., és a casa d'un hisendat de Vila-rodona, arribat a Valls el 1820.

- Maria Grau, d'Albà, s. 25 a., és a casa d'una vídua hisendada de Valls (de 66 anys), feia tres mesos que residia a Valls.

Alcover

- Maria Albagés, s. 29 a., és a casa d'un cirurgjà d'Alcover (Dimas Domingo, de 66 a.).
- Paula Casanoves, s. 19 a., és a casa d'un vidu hisendat de Valls (Josep Rodon).
- Maria Escuder, s. 36 a., és a casa d'un botiguer de teles nat a Reus.
- Maria Sants, s. 23 a., és a casa d'un mestre de gramàtica llatina de Barcelona (Marià Reguant).

Alió

- Maria (?), s. 14 a., és a casa d'un botiguer de pesca salada, de Guialmons.
- Francesca Mercader, s. 17 a., és a casa d'un traginer de Fullella.

- Maria Rius, s. 31 a., és a casa d'un capità retirat de Valls (Benvingut Veciana, de 54 anys).

Bonastre

- Quitèria Rimbau, s., és a casa d'un frare carmelita exclaustat natural de l'Arbós del Penedès (Ramon Arrufat, de 77 a.), la primera sols feia cinc mesos que habitava a Valls.

Bràfim

- Maria Rito, s. 19 a., és a casa d'un botiguer de teles de Valls (en el padró consta com a absent).

Cabra del Camp

- Manuela Aguilar, s., apareix dues vegades, primerament amb 15 a., a casa d'un confiter de Valls (Ramon Sanahuja), i una segona escrita amb una altra tinta més fosca amb 20 a., casa d'un comerciant de Bràfim (Josep Guitart).
- Josepa Martí, s. 26 a., és a casa d'un hisendat de Vila-rodona.

Duesaigües

- Paula Gavaldà, s. 22 a., a casa d'un mestre blanquer de Valls.

Figuerola del Camp

- Maria Comes, s. 20 a., a casa d'un ordinari de Barcelona. Ella feia quatre mesos que vivia a Valls.

Nulles

- Antònia Recasens, s. 26 a., és a casa d'un argenter de Tarragona (Joan Aimat).

El Pla de Santa Maria

- Àngela Massó, s. 19 a., és a casa d'un pagès de Valls.
- Maria Massó, s. 23 a., és a casa d'un confiter de Valls (Feliu Vives, casat amb cinc fills).

El Pont d'Armentera

- Francesca Alemany, s., apareix dues vegades, primer amb 21 a., a casa d'un hisendat de Valls (Francesc Sanahuja) i, més endavant, amb 25 a., a casa d'un vidu fabricant de teixits de Valls (Joan Martí).
- Maria Balenyà, s. 25 a., és a casa d'un paraire de la mateixa vila del Pont (Joaquim Ral).
- Coloma Cunillera, s. 25 a., és a casa d'un prevere beneficiat de Valls (Antoni Baldric, de 61 anys).

Puigpelat

- Tecla (?), s. 18 a., és a casa d'una botiguera de teles de Valls (Josepa Forner, de 51 a. i el seu fill Antoni, comerciant).

Reus

- Maria Balcells, s. 17 a., és a casa d'un botiguer de pesca salada de Manresa Francesc Trullàs, de 53 a.

El Rourell

- Teresa Guiot, s. 22 a., a casa d'una propietària (Antònia, vídua Rubinat) de Ripoll.

La Secuita

- Josepa Soler, s. 22 a., és a casa d'un fabricant i comerciant de Valls (Joan Baptista Dasca).

Tarragona

- Francesca Moles, s. 16 a., és a casa d'un vidu hisendat vallenc (Josep Rodon, de 57 a.).

Vallmoll

- Maria Montserrat, s. 24 a., és a casa d'un hisendat de Valls (Vicenç Ixart, de 61 a.).

Valls

- Antònia (?), s. 61 a., és a casa d'un hisendat de Valls (Anicet Baldric).
- Dolors (?), s. 18 a., és a casa d'un advocat de Sanahuja (Josep Rovira).
- Maria (?), s. 79 a., és a casa d'un semoler vallenc (Pau Pàmies).
- Maria Sants, s. 19 a., és a casa d'un tintorer de Valls (Josep Calvet).
- Rosa (?), s. 22 a., és a casa d'un moliner de Valls.
- Teresa (?), vídua Gual, 39 a., és a casa d'un forner de Valls (Francesc Pont, de 60 a.).
- Maria Antic, s. 61 a., és a casa d'una hisendada de Valls (Maria, vídua Cosidor).
- Maria Cendra, s. 15 a., és a casa d'un confiter d'Alió (Josep Domingo).
- Maria Comes, s. 20 a., és a casa d'un ordinari de Barcelona (ella feia 4 mesos que vivia a Valls).
- Francesca Cunillera, s. 31 a., és a casa d'un capità de l'exèrcit nat a Saragossa. En una nota posterior ella consta com absent.
- Eulàlia Ferrando, s. 15 a., és a casa d'un traginer de Valls (Isidre Ferrando).
- Paula Fuster, s. 17 a.

- Francesca Grau, s. 17 a., és a casa d'un botiguer de teles de la Llacuna (Josep Ponts, de 65 a.).
- Maria Guasch, s. 18 a., és a casa d'una propietària de Valls (Paula, vídua Oliver).
- Antònia Guinovart, s. 22 a., és a casa d'un teixidor de Valls. En una anotació posterior consta com a absent.
- Rita Homs, s. 18 a., és a casa d'una modista de Valls (Engràcia Vilamajor, vídua Moragues).
- Rosa Massó, s. 12 a., és a casa d'un fabricant de teixits de Guissona (Ferran Esteve, de 53 a., amb quatre fills).
- Francesca Miralles, s. 25 a., és a casa d'un vidu propietari vallenc (Josep Brunet, de 71 a.).
- Maria Morlà, s. 14 a., és a casa d'una propietària de Valls (Teresa, vídua Reverter).
- Teresa Nuet, s. 23 a., és a casa d'un notari de Cambrils.
- Rosa Plana, s. 20 a., és a casa d'un cafeter de Valls.
- Paula Porta, s. 19 a., és a casa d'un advocat vallenc (Francesc Mallol) i esposa.
- Teresa Prats, s. 25 a., és a casa d'un prevere vallenc de 50 anys (Antoni Mateu).
- Teresa Rodon, s. 28 a., és a casa d'un adroguer de Vila-rodona (Pelegrí Porta).
- Magdalena Roig, s. 12 a., és a casa d'un religiós exclaustat.
- Rosa Roig, s. 16 a., és a casa d'un forner vallenc.
- Magdalena Sanahuja, s. 17 a., és a casa d'un pagès de Valls. En una anotació posterior consta que té 20 anys i és a casa d'un religiós exclaustat.
- Francesca Toldrà, s. 17 a., és a casa d'un corder (*soguero*) de Valls (Joan Ferrer).
- Àngela Vergès, s. 19 a., és a casa d'un cerer de Valls (Josep Tarragó).
- Teresa Vidal, s. , és a casa de l'hisendat Fidel de Moragues i el seu fill Narcís, de Valls.

Fontscaldes

- Antònia Rodon, s. 20 a., és a casa d'un comerciant de l'Espluga de Francolí (Francisc Cabeça).
- Rosa Rodon, s. 24 a., és a casa d'un farmacèutic de Valls (Joan Miracle, casat amb sis fills). Ella sols feia dos mesos que residia a Valls.

Picamoixons

- Teresa Benedicto, vídua, 31 a., és a casa d'un hisendat de Valls (Josep Roca, de 61 a.).

Vilabella

- Josepa Aguader, s. 22 a., és a casa d'un advocat de Valls (Josep Oller).
- Antònia Valtró, s. 18 a., és a casa d'un mestre de cases.

Vila-rodona

- Josepa Andreu, s. 16 a., és a casa d'un comerciant de Valls (Pere-Joan Oller, de 49 a.), posteriorment la trobem a la casa d'un hisendat (Fidel Moragues), de Valls.
- Maria Domingo, s. 22 a., és a casa d'un adroguer vallenc (Francesc Vilamajor).
- Rosa Domingo, s. 19 a., és a casa d'un capità retirat de l'exèrcit de Valls (Andreu Ponts, s. 54 a.).

La Conca de Barberà

Barberà de la Conca

- Rosa Poblet, s. 26 a., és a casa d'un vidu calderer de Santa Coloma de Queralt (Jaume Vidal).
- Josepa Romeu Miró, s. 18 a., és a casa d'una vídua hisendada valenca de 82 a., La primera feia sis mesos que hi habitava.

Blancafort

- Teresa Civit, s. 25 a., és a casa d'un prevere de Valls (Josep Janer, de 67 a.).
- Maria Masalies, s. 37 a., és a casa d'un tinent retirat de l'exèrcit de Valls (Llàtzer Vives, de 53 a.).
- Rosa Vinyes, s. 21 a., és a casa d'un notari de Valls.

Conesa

- Antònia Almenara, s. 30 a., és a casa d'una vídua propietària de Ripoll (Antònia Rubinat).
- Maria Almenara, 41 a., és a casa d'un prevere de Valls (Ramon Baldric, de 61 a.).
- Rosa Pijoan, s. 18 a., és a casa d'un tintorer de Valls (Pere Malet); en una nota posterior consta amb 20 anys en una casa d'un hisendat de Valls (Josep Vives).
- Victòria Vallbona, s. 20 a., és a casa d'un botiguer de teles de Valls (Domènec Padró, de 34 a.).

L'Espluga de Francolí

- Maria Sales, s. 18 a., és a casa d'un comerciant de Valls (Josep Rodon). Ell estava maridat amb una dona espluguina.

Forès

- Teresa (?), s. 30 a., és a casa d'un confiter (Ramon Sanahuja, s., amb la mare vídua) de Valls.

Montblanc

- Antònia Magí, s. 18 a., és a casa d'un hisendat vallenc (Josep Vives).
- Dolors Cases, s. 17 a., és a casa d'un argenter tarragoní (Joan Aimat).

La Guàrdia dels Prats

- Maria Lafevre, s. 19 a., és a casa d'un confiter de Valls (Josep Mercader). En una anotació posterior al padró ella consta com a absent.

Lilla

- Teresa Vilella, s. 15 a., és a casa d'un matrimoni de comerciants sense fills (Francesc Jordà) de Valls.

Rojals

- Rosa Pàmies, s. 22 a., és a casa d'un forner de Valls (Magí Miquel), casat amb cinc fills i mare vídua.

Rocafort de Queralt

- Escolàstica Miró, s. 20 a., és a casa d'un boter i hisendat vallenc (Antoni Robuster).

Sarral

- Bonaventura Fonoll, s. 14 a., en una primera anotació és a casa d'un practicant d'escrivà vallenc. Ella feia tres anys que residia a Valls. Posteriorment, és a casa d'un traginer de pesca salada de Sarral (Pere Moles).
- Maria Batista, s. 21 a., a casa d'un hisendat vallenc.
- Magdalena Carbonell, s. 16 a., és a casa d'un prevere-beneficiat de Valls de 66 a.
- Maria Cortada, s. 20 a., és a casa d'un pagès de Valls (Josep Forner, de 53 a., casat amb tres fills).
- Teresa Fonoll, s. 22 a., és a casa d'un confiter de Valls (Josep Domingo, de 31 a.).
- Teresa Panadès, s. 18 a., és a casa d'un farmacèutic de Valls (Joan Miracle).

Solivella

- Antònia Fontanals, s. 19 a., és a casa d'un hisendat de Valls.
- Antònia Muntanyola, s. 19 a., és a casa d'un hisendat vallenc (Josep Coll).
- Maria Rafart, s. 19 a., és a casa d'un hisendat vallenc.

Vilaverd

- Anna (?), s. 20 a., és a casa d'un advocat d'Anglesola (Francesc Ponts).
- Antònia Ferrer, s. 21 a., és a casa d'un notari d'Anglesola (Miquel Garriga).

La Segarra

Talavera

- Antònia Fuster, s. 18 a., és a casa d'un pagès-propietari casat del Pla de Santa Maria (Josep Grau).

L'Urgell

Rocallaura

- Teresa Cabal, s. 20 a., a casa d'un teixidor vidu de Valls (Tomàs Massó, de 34 a., i tres fills).

Vallbona de les Monges

- Júlia Morera, s. 25 a., és a casa d'un prevere de Valls (Josep Rodon, de 79 a.).
- Rosa Torres, s. 24 a., és a casa d'un cirurgià de Sarraí (Manuel Ferrer).

El Penedès

Sitges

- Dolors Mateu, s. 25 a., és a casa d'un notari-hisendat de Valls casat amb una dona de Sitges.

Vilanova i la Geltrú

- Josepa Rigual, s. 47 a., "casera", és a casa seva hi tenia un prevere (Josep Janer, de 67 a.).

No consta

- Maria Sogues, s. 20 a., és a casa d'un metge de Santa Coloma de Queralt (Joan Rosset, de 43 a.). Ella feia tres mesos que vivia a Valls.

Estranger

França

- Maria Anna [Faig], s. 61 a., és a casa de l'hisendat Fidel Moragues i el seu fill Narcís, de Valls.

Abreviatures: s., solter; a., anys; (?), cognom desconegut.

Font: ACAC, Fons Municipal Valls, Padró 1844, sign. 4.517.

2. Joves que treballen a Valls per compte d'altri segons el padró municipal d'habitants (1844)

APRENENTS

El Camp de Tarragona

Reus

- Josep Freixes, s. 16 a., és a casa d'un tintorer de Valls.

La Riba

- Josep Roig Roca, s. 14 a., és a casa d'un cirurgià de Tarragona (Joan Llaveria, de 26 a.). El primer feia dos mesos que vivia a Valls.

Valls

- Josep (?), s. 13 a., és a casa d'un llauner vallenc.
- Joan Anglès, s. 13 a., és a casa d'un tintorer de Valls (Antoni Barrallo).

La Conca de Barberà

Vimbodí

- Josep Guarro, s. 13 a., a casa d'un mestre sastre de Valls (Antoni Dilla). El primer feia un any que vivia a Valls.

El Penedès

El Vendrell

- Jaume Miret, s. 14 a., a casa d'un esparter solter de Valls. El primer feia quatre mesos que residia a Valls.

L'Urgell

Tàrrrega

- Domènec Soler, s. 15 a., a casa d'un vidu calderer de Valls de 74 a. (el darrer tenia un fill de 39 a. que feia de barber).

FADRINS

El Camp de Tarragona

Altafulla

- Antoni Torrelles, és a casa d'un mestre de cases de Valls. El primer feia un any que habitava a Valls.

Cabra del Camp

- Ramon Tous, s. 20 a., és a casa d'un cirurgià de Tarragona (Joan Llaveria). El primer feia onze mesos que habitava a Valls.

La Riba

- Agustí (?), s. 18 a., consta com a ajudant d'un mestre de minyons, nascut a Figuerola del Camp (arribats ambdós el 1836).

Vila-rodona

- Joan Gavaldà, s. 25 a., és a casa d'un mestre de cases de Valls (Josep Voltes, de 42 a.).
La Conca de Barberà

La Guàrdia dels Prats

- Antoni Montserrat, s. 21 a., és a casa d'un boter i hisendat de Valls (Antoni Robuster).

Sarral

- Josep Roca, s. 20 a., és a casa d'un cirurgià d'Alcover.
El Penedès

La Bisbal del P.

- Jaume Junqués, s. 27 a., és a casa d'un sastre de Valls (Joan Moles).
CRIATS

El Camp de Tarragona

El Pla de Santa Maria

- Josep-Antoni Gomà és a casa d'una vídua propietària (Antònia, vídua Rubinat).

Valls

- Joan Vicenç, s. 18 a., és a casa d'un pareire casat del Pont d'Armentera (Joaquim Ral, de 48 a.).
Les Garrigues

Fulleda

- Francesc (?), s. 26 a., és a casa d'un traginer de Fulleda (Pere Gual).
MOSSOS
El Camp de Tarragona

Alforja

- Josep Macip, s. 17 a., mosso moliner, és al Molí de Móra.

Reus

- Pere Urgellés, 30 a., consta com a mosso carreter (feia tres mesos que habitava a Valls), és a casa d'un ordinari de Barcelona.

Valls

- Albert (?), s. 14 a., treballa per l'Ajuntament de Valls.
- Francesc Molins, 39 a., casat, consta com a mosso moliner, viu en el molí d'una vídua de Valls.
- Magí (?), s. 27 a., és al molí d'un moliner de Valls.
- Josep Gassull, s. 12 a., és al molí d'un fabricant de paper de Valls.
- Pau Mota, s., és al molí d'un fabricant de paper de Valls.
- Josep Santjoan, s. 14 a., és al molí d'un fabricant de paper de Valls.

*El Penedès***Sant Pere de Riudebitlles**

- Pere Arnau, s. 12 a., al molí d'un fabricant de paper de Valls.

*El Pla de Lleida***Puigverd de Lleida**

- Antoni Managosa, s. 27 a., és a casa d'un pagès de Valls.

*Peons***Valls**

- Pau (?), casat, 29 a., consta com a peó paleta.
- Antoni Tarón, 57 a., consta com a peó paleta.

3. Ocupacions laborals femenines a Valls (1844)*ESGLÉSIA**Religioses*

- M. Rosa (?), s. 61 a., mínima.
- M. Antònia (?), carmelita exclausturada, s. 51 a., vivia a Valls des de 1820.
- Narcisa Bella, carmelita exclausturada, s. 71 a., vivia a Valls des de 1825.
- Josepa Vilamajor Ixart, monja exclausturada, s. 31 a., de Valls.

*Ensenyament***Mestra de nenes**

- Teresa Cantí, s. 52 a., de Valls, convivia amb una tia vídua.
- Gertrudis Ventosa, s. 41 a., de Vilanova i la Geltrú, vivia a Valls des de 1824.

*Sanitat i higiene***Llevadora**

- Rosa, vídua Martí, 27 a., de Valls.
- Maria, vídua Fuster, 49 a., de Sarral.
- Teresa Trencs, vídua, 68 a., de Valls.

Rentadora

- Rosa Mateu, 44 a., de Valls (“lavandera”).

*Transports i comerç***Hostalera**

- Teresa, vídua Rodon, 66 a., de Valls (“mesonera”).

Tavernera

- Maria, vídua Benages, 76 a., de Valls.
- Maria, vídua Ferrer, 33 a.
- Antònia Llarç Marc, 62 a., de Valls.

Revenedora

- Francesca, vídua Claret, 31 a., de l'Espluga de Francolí. Consta com a revenedora de grans, vivia a Valls des de 1824.
- Josepa, vídua Fabra, 31 a., de l'Esblada (Querol), vivia a Valls des de 1824.
- Teresa, vídua Miracle, 48 a., de Maspujols, vivia a Valls des de 1841.
- Teresa, vídua Mulet, 54 a., de Valls.

Vidriera

- Rosa, vídua Moncosí, 39 a., de Montblanc, vivia a Valls des de 1824 (té un fill teixidor). Suposem que es dedica a vendre vidre.

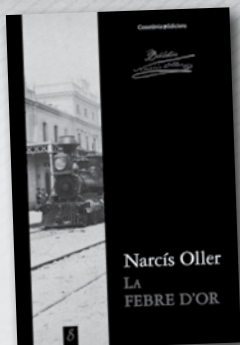
*Indústria***Filadores de cotó**

- Rosa Carbonell, s. 31 a., de Sarral.
- Maria Carbonell, s. 26 a., de Sarral.
- Antònia Carbonell, s. 21 a., de Sarral. Eren totes germanes.

Nota: No hem inclòs les vídues sense ofici ni les hisendades.

Font: ACAC, Fons Municipal Valls, Padró 1844, sign. 4.517.

Novetats

La febre d'or

Autor: Narcís Oller
Nombre de pàgines: 480
Preu: 21,50 euros
ISBN: 978-84-9034-027-1

El pou dels maquis

Autora: Margarida Arizeta
Nombre de pàgines: 304
Preu: 18,90 euros
ISBN: 978-84-9034-046-2

**Mare de lloguer,
un estel d'esperança**
**Una experiència
de maternitat subrogada**

Autora: Iolanda Anglès
Nombre de pàgines: 144
Preu: 14,90 euros
ISBN: 978-84-15695-13-4

Josep Gomis
La solitud del despatx

Autor: Josep Gomis amb la
col·laboració de Francesc Domènech
Nombre de pàgines: 208
Preu: 16,70 euros
ISBN: 978-84-9034-019-6

nqu
grup editorial

C. de la Violeta, 6 / 43800 Valls · Tel. 977 602 591 · www.cossetania.com
C. Muntaner, 200, àtic 8a · 08036 Barcelona · Tel. 93 363 08 23 · www.angleeditorial.com